
Pandemi Döneminin Medyada Çalışma Koşullarına ve Gazeteciliğe Etkisi *

Dr. Gökhan BULUT

toplumicinmedya.org

2 Haziran 2020

Medya -yine- Dönüşürken

Düşen pandemi gölgesi altında bir yol haritasıdır

Türkiye medyasının pandemi günlerindeki durumu, bize bugünlerde ortaya çıkanlardan fazlasını söylemektedir. Medya, sahiplik ilişkilerinden çalışma koşullarına, mesleğin neredeyse suç haline getirilmesinden yayın politikalarına kadar her alanda büyük dönüşümlere uğratılmış durumdadır. Pandemi dönemi de bu dönüşümlerin medyayı getirdiği yeri göstermesi bakımından önemli veriler sunmaktadır. Öte yandan bu süreç, yeni bir dönüşümün de güçlü işaretlerini vermiştir. İş ilişkilerinde kalıcı olacağının sinyalleri gelmeye başlayan uygulamaların yanı sıra altyapıyı derinden etkileyecek kararların eşliğinde olduğumuz da söylenebilir.

Bu çalışma, pandemi döneminde medyayı iki başlıkla ele almaktadır. Birinci başlıkta pandemi döneminin çalışma koşullarına etkisi, ikinci

başlıkta ise pandemi döneminin gazetecilik mesleğine etkisi değerlendirilmiştir. İlk başlıkta, evde(n) çalışmayla birlikte gündelik çalışma düzenlemelerinin ve alışkanlıklarının nasıl dönüştüğünün yanı sıra çalışanların haklarına dönük engellemeler ele alınmaktadır. İkinci başlıkta ise gazeteciliğin bir meslek olarak hangi etkenlere maruz kaldığı, ne yönde değiştiği ve gazeteciler arasında bulunan çeşitli formlardaki ilişkilerin nasıl etkilendiği değerlendirilmiştir.

Temel olarak ise bu dönemin gerek siyasi iktidar gerek sermaye için temel kararlara, projeksiyonlara ve stratejilere neden olduğu, gazeteciler ile gazetecilik emek ve meslek örgütleri için de kritik bir aşamanın eşliğinde olunduğu ifade edilmektedir.

Pandemi döneminde iktidar ve sermaye medyaya ilişkin yeni kararlar aldı. Gazeteciler ve örgütler de hazırlıklı olmalı.

Evden Çalışma Koşulları

Mesai Saatleri, İzinler ve Harcamalar

Mesai saatleri, izinler ve molalar

Pandemi döneminde evde(n) çalışma deneyimi sırasında gazetecilerin en sık karşılaştığı hak ihlalleri, izin günleri konusunda yaşanmaktadır.

Gazeteciler "normal zamanlarda" da izin günlerinde çoğunlukla çalıştırılmaktadır. Özellikle sorumlu oldukları alanlarla ilgili gelişmeleri takip etmenin mesleğin gereği olduğu konusundaki öz-yargılarının da katkısıyla, izin günlerinde tam anlamıyla iş dışında kalmaları mümkün olmamaktadır.

Pandemi günlerinde ise bu durum iyice artmasına rağmen görünür-lüğünü yitirmiştir. Bunun sebebi, gazetecilerin büroda değil evde olmaları nedeniyle zaten aktif bir çalışma içinde ol(a)mayacağı şeklindeki örtük kabulde birlikte, evde olmanın işverenler ve yöneticilerin istismarına daha açık hale gelmesidir. Evde(n) çalışma, evin imkanlarının kullanılabilirliği olması nedeniyle mesai gibi algılanmamakta, evde

olunan her an gazetecilerin emeğinin talep edilebilmesine neden olabilmektedir. "Zaten evdesin", bu dönem gazetecilerin sık duyduğu ifadelerden biri haline gelmiş durumdadır. Son günlerde çok sayıda gazeteciyle yaptığımız görüşmelerde de neredeyse bütün gazetecilerin ortak vurgusu, daha fazla çalış-tıkları ve kendilerinden beklentinin arttığı yönündedir.

Çalışma günlerindeki artan çalışma saatlerinin yanı sıra haftalık izin günleri de yine "evde olmaya" kurban edilmektedir. Yöneticilerin, büroda çalışma günlerine göre izin günlerinde gazetecilere "daha rahat" ulaştığı ve bu konuda herhangi bir beis görmediklerini söylemek mümkündür. "Zaten her an molada gibi" oldukları düşünülen gazetecilerin gün içi mola saatleri ise ortadan kalkmış durumdadır.

Mesai saatleri sonrasında ve izin günlerinde çalışma, Basın İş Kanunu'nda (Ek Madde-1) "fazla

Evde(n) çalışma, işveren ve yöneticiler tarafından aktif çalışma olarak algılanmıyor. Molalar, mesai dışı saatler ve izin günleri, istismara çok daha açık hale geldi.

Bazı kurumlar, gazetecileri birikmiş yıllık izinlerini kullanmaya zorluyor.

saatlerde çalışma" sayılmaktadır ve bu çalışma için gazeteciye saat ücretinin yüzde 50 fazlası verilmek zorundadır. Günde 3 saati geçmeyecek olan fazla mesailerin ücretleri de takip eden ayın ücretiyle ödenmelidir.

Evden çalışma, gazetecilerin hem doğal olarak fazla çalıştırılmasına neden olmuş hem de mesai saatlerindeki zaten var olan belirsizliği iyice artırarak gelecekteki hak kayıplarının da yolunu açmıştır.

Özetle, gazetecilerin dinlenme ve yemek molaları kaybolmuş, gün içi çalışma saatleri uzamış, kendilerinden beklentiler yükselmiş, haftalık izin günlerinde çalıştırılmaları artmıştır.

İstek dışı kullanılan yıllık ücretli veya idari izinler

Bu dönemde bazı kurumlar, gazetecileri birikmiş olan yıllık izinlerini kullanmaya zorlamaktadır. Kimi kurumlar çalışanlarına yıllık ücretli iznin yanı sıra idari izin de vermektedir. Bu gelişmenin temel sebebini olası iş davalarında izin alacaklarının işverene yükleyeceği maddi yükün hafifletilmesi olarak görmek mümkündür.

Basın İş Kanunu'na göre yıllık ücretli izin hakkı (Madde 29), meslekte 10 yılını doldurmamış olanlar için 4 hafta, doldurmuş olanlar için 6 hafta olarak öngörülmektedir. İşverenin

kullandırmadığı izin haklarıyla ilgili yükümlülüğü de hem kullandırılmayan izin ücretinin 3 katı idari para cezası hem de gazeteciye 2 katı ödeme şeklinde düzenlenmiştir. Dolayısıyla işveren, kullandırmadığı her bir günlük ücretli izin için 5 gün ücreti ödemek durumunda kalmaktadır. Bu nedenle geçmiş yıllara ait birikmiş ücretli izinlerin mümkün olduğunca eritilmesi, yıl içinde hak kazanılan ücretli izinlerin de sonraki yıla bırakılmadan kullandırılması istenmektedir. İşverenin ücretli izinleri sormadan kullandırma hakkı bulunmakla birlikte burada "hakkaniyet ve gereklilik" ölçütlerine uygunluk aranmaktadır.

Ücretli izinli sayılan günlerin gerçek birer izin olduğu ise kesinlikle söylenemez. Bu dönemlerde gazetecilerin çalışması talep edilmekte "düşük profilli" olsa dahi haber takibi yapımları ve haber üretim yazmaları istenmektedir.

Ücret ve diğer gelirlerin durumu

Pandemi dönemindeki en önemli gelişme, Kısa Çalışma Ödeneği (KÇÖ) uygulamasıdır. KÇÖ'ye başvurmamış çok az medya kuruluşu kalmış durumdadır. Faaliyetleri en az üçte bir oranında azalan işyerlerinin yararlanabilmesi için yapılan düzenlemeyle çalışanların brüt maaşlarının yüzde 60'ı İŞKUR tarafından karşılanmakta, geriye kalan kısmı ise işverenlerce ödenmektedir. Bu hesaplama tüm çalışanların

Basın İş Kanununa göre kullandırılmayan yıllık izinler gazeteciye 2 kat ücretiyle ödenmek zorunda.

Evde(n) çalışabilmek için gerekli teknik altyapı, çoğunlukla kendileri tarafından karşılanıyor.

aylık ücretlerinde çeşitli miktarlarda azalmaya neden olmuştur.

KÇÖ'nün yanı sıra işverenlerin uyguladığı bir diğer strateji de çalışanların aylık ücretlerine eklenen yol ve yemek ödemelerinin kesilmesidir. Kimi medya kuruluşlarının gazetecilere ödediği yol ve yemek ücretlerinde kesinti yaptığı hatta tümüyle kaldırdığı bilinmektedir. İşyeri mesaisinin olmaması nedeniyle yol ücretlerinin kesilmesi akla yatkın görünmekle birlikte dönüşümlü şekilde çalışan kimi gazeteciler için bu kesinti hak kayıplarına neden olmaktadır.

Yemek ücretlerinin verilmemesinin ise anlaşılabilir yönü yoktur. Büroda çalıştıkları günlerde en az bir öğünü ev dışında yemek zorunda kalan çalışanların yemek masraflarının karşılanması söz konusuysa gazeteciler evde çalışmaya devam etmelerine rağmen evdeki (bir öğün) beslenme masrafları karşılanmamaktadır. İşyerlerinde yemek olanağı olan gazeteciler için de durum farklı değildir.

İhtiyaçlar, harcamalar ve masraflar

Gazetecilerin evde(n) çalışabilmek için ihtiyaç duydukları teknik ekipman, çoğunlukla kendileri tarafından karşılanmaktadır. Bilgisayar, mobil telefon, konuşma kotaları ve internet alt yapısı çalıştıkları kurum tarafından sağlandığı gazetecilerin sayısı çok azdır. Gazetecilerin bunlara sahip oldukları varsayılarak kendi donanımlarını kullanmaları adeta doğal kabul edilmektedir. Bazı gazeteciler için bu imkanlar sağlansa da bunlar kendilerinin de belirttiği gibi "istisna" durumlarıdır. Dolayısıyla gazeteciler kendilerine ait bilgisayar, mobil telefon, konuşma kotaları ve internet alt yapısını kullanmakta, bunlara ait fatura ve amortisman giderlerinin yükü gazetecilerin bütçelerine bırakılmaktadır. Bununla birlikte yaşam masrafları evde çalışmayla birlikte artmaktadır. Özellikle elektrik, su, ısınma ve beslenme giderleri artan gazetecilerin aylık sabit ödemeleri gözle görülür şekilde yükselmiştir. Bunlar, evde çalışıyor olmak nedeniyle artan maliyetlerdir ve hiçbiri işverenler tarafından karşılanmamaktadır.

Teknoloji ve iletişim faturaları ile amortisman giderleri gazetecilerin bütçelerine bırakılıyor.

Elektrik, su, ısınma vb. için aylık sabit ödemeler de gözle görülür şekilde yükseldi.

Gazeteciliğe Etkileri

Meslek Pratiği, Algısı ve Beklentisi

Kaynaklara erişim azalıyor; niteliksizleşme, standartlaşma ve sosyal medyaya bağımlılık artıyor

Evden çalışma, gazetecilerin büro mesaisi dışında "alan" çalışmasını da ortadan kaldırmış durumdadır. Gazeteciler bu süreçte yalnızca internet kaynaklarına bağımlı kalmış, gazetecilerin internet yoluyla ve telefonla ulaşabildikleri kaynak sayısı oldukça azalmış ve kaynaklarıyla ilişkileri de gerilemiş durumdadır. Hal böyleyken haberlerin niteliklerinde de düşüş yaşanmaktadır. Medyanın sermaye yapısı ve Türkiye'nin anti-demokratik siyasal atmosferi nedeniyle zaten oldukça güç koşullarda ve çeşitli sansür mekanizmalarına maruz bırakılarak üretilen haberler, pandemi döneminde artık bir de bu nedenlerle nitelik kaybına uğramaktadır. Gazeteciler de böyle bir düşüşün olduğunu vurgulamaktadır.

Gazetecilerin kaynak çeşitliliğinin ve kaynaklarla iletişiminin azalması ile neredeyse yalnızca internet kaynak-

larından ve çok sınırlı kalan telefon görüşmelerinden edinilen bilgilerle üretilen haberlerde niteliksizleşmenin yanı sıra standartlaşma da söz konusudur. Pandemi günlerinde sağlık alanının diğer tüm alanların önüne geçmesi ve tüm konuların sağlık alanına bağımlı hale gelmesi, gazetecilerin haber üretimi sırasında, kendileri için de yıpratıcı olan bir kısırlığa yol açmıştır. Öncesinde de sürekli olarak yeni haber konusu ve kaynağı bulmak zorunda olan gazeteciler bu dönemde sosyal medyayı daha çok kullanmaya başlamıştır. Gazetecilerin sosyal medya taramaları sıklıkla birlikte daha düzensiz hale gelmiştir.

Öncesinde alanlarıyla ilgili kişilerin, kurumların, örgütlerin, platformların hesaplarını ve sayfalarını takip eden gazeteciler bu dönemde herhangi bir kriter olmaksızın tüm sosyal medya alanını taramaya başlamış, buralardaki çeşitliliğin içinde kaybolma riskini de yaşayarak haber konusu ve kaynağı arama çabasına

Gazetecilerin sosyal medyaya bağımlılığı arttı. Haberlerde kullanılan bilgilerin güvenilirliği sorunu daha yakıcı hale geldi.

girmiştir. Dolayısıyla, sosyal medyada üretilen bilgilerin kullanıldığı haberlerin taşıdığı risklerin tümü bu dönem daha da artmıştır.

"Alanda olmak" mümkün olma- yınca bütün gazetecilik pratiği geriliyor

Yeni iletişim teknolojilerinin sağladığı olanaklar bilinmekle birlikte gazetecilik şüpheşiz "alan çalışması" ile yapılmaktadır. Gazeteciler için "alanda olmak", mesleğin gereği ve temelidir. Alanda olmak, gerçekleşen olayların doğrudan gözlemlenebilmesi, var olan kaynaklarla iletişimin devam ettirilebilmesi, yeni kaynaklar edinilebilmesi, meslektaşlarla karşılaşmalar yoluyla bilgi alışverişinin yapılabilmesi, genel bilgilerin edinilebilmesi ve sosyal ilişkilerin sürdürülebilmesi için hayati önemdedir. Gazeteciliğin varlığı ve devamı büyük oranda "alanda olma" bağıdır.

Pandemi günlerinde ise zorunlu olarak girilen izolasyon süreci bunu ortadan kaldırmıştır. Dolayısıyla gerçekleşen olayların doğrudan gözlenmesi esası kaybolmuş, var olan kaynaklarla iletişim azalmış, yeni kaynak ve bilgi edinmenin olanakları yok olmuş, meslektaşlarla etkileşim mümkün olmaktan çıkmış ve sosyal ilişkiler sürdürülemez hale gelmiştir. Tüm bunlar, bir önceki başlıkta özel olarak vurgulandığı gibi haberlerin nitelsizleşmesine, mesleğin değersizleşmesine ve

gazetecilerin mesleki gelişimlerinin törpülenmesine neden olmaktadır.

Ayrıca belirtmek gerekmektedir ki, evden çalışma gazetecilerin alana ulaşabilmesi sorunlarını da beraberinde getirmektedir. Kentin merkezi bölgelerinde, çoğu haber olay ve kaynaklarına yakın mesafede bulunan bürolarda değil kente dağılmış durumdaki evlerde bulunan gazetecilerin (muhabir, foto muhabiri, kameraman ve teknik ekibin tümünün) olay yeri veya haber konumuna ulaştırılması zordur ve bu zorluğun haberin ortaya çıkarılmasını engellemesi çok olasıdır.

Büro çalışmasının yararları ortadan kalkıyor

Gazetecilikte sıradan bir günün "gündem toplantısı" ile başladığı bilinir. Bu toplantılar, dünden kalan konuların, gün içindeki gelişmelerin değerlendirildiği, gün boyu yapılacak haberlerin kolektif katkıya açıldığı, meslektaşlar arası bilgi ve fikir alışverişinin yapıldığı toplantılardır. Öte yandan büro çalışması bu tür mesleki paylaşımların gün boyu sürebilmesinin yanı sıra insani ilişkilerin de yeniden üretilmesini ve pekiştirilmesini de sağlar. Büroda bir arada olmak, haberlerin üretilmesi sırasında ihtiyaç duyulan fiziksel, sosyal ve mesleki yardımlaşmayı mümkün kılar. Gün geçtikçe azalsa da gazeteciliğin kolektif bir meslek olduğu düşünöldüğünde, büroda bir arada çalışmanın mesleğe olan

Gazeteciler için
"alanda olmak"
mesleğin temeli ve
gereğidir.

Doğrudan alan
çalışması yapamayan
gazetecilerin
kaynaklarla iletişimi ve
yeni kaynaklara erişimi
azaldı.

Büro çalışmasının
ortadan kalkması,
mesleki paylaşım ve
danayışmayı da
olumsuz etkiliyor.

Evden çalışmanın kalıcılaşacağına ilişkin tahminler yerini gerçek eğilim ve hazırlıklara bıraktı.

İşten çıkarmaların ve güvencesiz istihdam biçimlerinin daha da yaygınlaştığı görülebilir.

Gazetecilerin iş ve gelecek endişesi artıyor.

katkısı açıkça görülebilir. Evden çalışmayla birlikte büro çalışmasının tüm yararlarının ortadan kalkmasının, o gün üretilen haberlere diğer meslektaşların katkısının alınamamasıyla birlikte mesleğe uzun vadeli zararlar vermesi de söz konusudur. Sermaye için önemsiz olan bu durum gazeteciler için mesleki kayıplar olarak yaşanmaktadır.

İstihdamın daralması, belirsizliğin artması

Evde(n) çalışma düzeninin kalıcılaşacağına ilişkin tahminler yerini gerçek eğilim ve hazırlıklara bırakmış görünmektedir. Bu gelişmeyle birlikte işkolundaki istihdamın giderek daralacağını öngörmek mümkündür. Uzun bir süredir maliyetlerin artmasına karşın gelirlerin düştüğü dikkate alındığında, pandeminin ekonomik etkisinin sektörde işten çıkarmaları giderek arttıracağını tahmin etmek zor olmayacaktır.

Pandemi döneminde ortaya çıkacak istihdam daralması ve işsizlik, aynı zamanda medyada uzun süredir devam etmekte olan bir başka toplumsal-mesleki dönüşümün somutlanması için de önemli bir "vesile" olacaktır. Özellikle AKP'li sermaye medyasının ülkedeki gazetecilik mesleğinin rejimin dönüşümüne uygun hale getirilmesi görevini büyük oranda gerçekleştirdiği bu dönemde, sektördeki haber üre-

timinin niteliği ve bunu üretecek muhabir ihtiyacı da önemli bir dönüşüm geçirmektedir. Holdingler bünyesindeki tüm gazetelerin ortak bir muhabir havuzunu kullanması, Anadolu Ajansı'nın haberlerinin politik sebeplerle daha çok tercih edilmeye başlanması, haberlerde resmi görüş ve açıklamaların dışına çıkılmaması gibi nedenlerle muhabir gereksiniminin en aza indiğini düşünen işverenlerin ve yöneticilerin, işten çıkarma yoluna gitme ihtimali yükselmektedir. Buna ek olarak, çalışan gazeteciler için de belirsiz süreli iş sözleşmeleri yerine telifli, freelance, düşük ücretli çalıştırma gibi sektörde zaten var olan güvencesiz biçimlerin giderek daha fazla görüleceği söylenebilir. Pandemi koşullarının bu dönüşüm süreci için işverenler açısından oldukça "uygun" bir iklim yarattığı görülmektedir. DİSK Basın-İş'in yaptığı son araştırma¹, bu tür gelişmelerin yaşanmaya başladığını da göstermektedir.

Tüm bunlar çalışan gazetecilerin istihdamlarının devamına, işsiz gazetecilerin işe girme olasılıklarına ilişkin büyük belirsizliklere neden olmaktadır. Gazetecilik alanında işten çıkarmaların ve işsizliğin artmasını, güvencesizliğin iyice yerleşmesini ve çalışma koşullarının giderek daha da katlanılamaz duruma gelmesini beklemek yalnızca kötümserlik olmayacaktır.

1 <http://diskbasinis.org/index.php/tr/yay-nlar-m-z/raporlar/1158-korona-guenlerinde-gazetecilik-arast-rmas>

Dayanışmanın, örgütlülüğün ve örgütlerin zayıflaması riski

Gazetecilik emek ve meslek örgütlenmesinin durumu, siyasi iktidarın ve işverenlerin yarattığı sorunlarla mücadele etmekte oldukça yetersiz kalmaktadır. Bunun sorumluluğu tabii ki tek başına örgütlere yüklenemez. 1980 sonrasında sendikalara ve sendikal örgütlülüğe dönük saldırılara AKP dönemi medya politikaları da eklendiğinde, suçlaştırılmış ve örgütlülüğü dağıtılmış bir medyayla karşı karşıya kaldığımız bir gerçektir. Sendikalar Kanunu ve İşkolları Yönetmeliklerinde yapılan değişiklikler ile sendikaların örgütlülük ilişkilerinin iyice zayıflatılması söz konusu olmuştur. Cemiyet, dernek ve platformlar da tüm sorunlarla baş edebilecek durumda değildir ve özellikle 2010 sonrası ağır koşullar altında varlıklarını sürdürme mücadelesi vermek durumunda kalmışlardır. Öte yandan, gazetecilerin de örgütlülük konusunda sindirilmiş olduğu ortadadır. Sendikalara ve derneklere üyelik oranı, bu örgütlere duyulan ihtiyaçla doğru orantılı olarak artmamaktadır. Yüz yüze ilişkilerin evde(n) çalışmayla bitme noktasına gelmiş

olmasının da etkisiyle yeni üyeliklerin azalması, son yıllarda giderek etkisizleşen örgütlerin daha da işlevsizleşmesi riski kapıdadır. Bu risk kendisini önce işyerlerindeki gündelik ilişki ve dayanışmaların azalmasıyla gösterecektir. Büroda ve bir arada çalışmamak, ilkin işyerlerindeki mesleki ve sınıfsal birliktelikleri etkileyecektir. Bu durumun örgütlülük ilişkilerine de olumsuz yansıma olasılığı oldukça yüksektir.

Burada önemle vurgulanması gerekiyor ki, hak ihlallerinin ve işten çıkarmaların olası artışı, özellikle sendikalara üyelik ihtiyacını daha da artıracaktır. Bunun önceden görülmesi, değerlendirilmesi ve buna dönük her türlü hazırlığın ve örgütlenme çalışmalarının bir an önce başlatılması, sendikaların önündeki ilk görevdir.

Sürece örgütlü, hazırlıklı ve mücadeleyi göze alarak girilmesi gerekmektedir ve böyle yapacak olan sendikaların örgütlülüğünün artması da beklenebilir.

Konu basit şekilde "üye sayısı" değil yakıcı şekilde "örgütlülük" sorunu ve çalışmasıdır.

Örgütlerin ve örgütlü ilişkilerin zayıflaması riski artabilir.

Sendikaların sürece hazırlık yapması gerekiyor.

Genel Değerlendirme

İşgücü, Altyapı, Pratik

Yukarıda özetlemeye çalışılan koşul, dönüşüm ve göstergeler, önümüzdeki sürece ilişkin bazı eğilimleri de açığa çıkarmış durumdadır.

Medyada istihdamın daralacağı, kadrolu çalıştırmanın yerine çeşitli güvencesiz çalıştırma biçimlerinin artacağı söylenebilir. Hakim sermaye medyası dışında hali hazırda var olan ve hatta giderek artan bu çalışma biçimleri ve eğilimler burada da görülmeye başlayabilir. Böylesi bir gelişme, bir yanda çalışan sayısı azaltılmış bürolarda kadrolu olarak istihdam edilen "merkez işgücü" diğer yanda güvencesiz şekillerde ve büro dışında çalıştırılan "çevre işgücü" oluşumlarını hayata geçirebilir. Öte yandan bu ayırım, hâkim medyada çalışanlarla diğer kurumlarda çalışanların arasında (yarı-görünür şekilde) var olan "merkez medya çalışanı-çevre medya çalışanı" ayırımına eklenecek ve bu tüm bunları herkesin yeniden düşünmesine neden olacak yeni bir işgücü piyasası deneyimini beraberinde getirecektir.

Bir süredir emareleri görülen ve hazırlıkları yapılan bu yeni çalışma düzeni, sanılanın aksine yalnızca pandemi ile ilgili değildir. Başlangıcı 2018 sayılsa da çok öncesi olan ve bitmeyen dolar/kağıt kriziyle birlikte artan maliyetler ve düşen tirajlar, bugünün en önemli hazırlayıcı etkenlerindendir. Pandemi döneminde de her gazete için farklı oranlarda olmakla birlikte toplamda yüzde 30'a yakın düşen tirajların yanı sıra reklam gelirleri de azalmıştır. Kimi gazetelerin baskılarını durdurarak yalnızca internet yayıncılığına geçmiş oldukları da bilinmektedir. Hürriyet ve Milliyet gazetesinin Ankara bürolarının boşaltılarak tümüyle evden çalışmaya geçeceği söylentisi de son günlerde iyice kuvvetlenmiş durumdadır. Tüm bunlar gelecekte karşılaşmış olacağımız dönüşümün bugünkü işaret tabelaları olabilir.

Evde(n) çalışma, büro içinde yürütülen, pekiştirilen, yeniden üretilen mesleki ilişki ve dayanışmaların büyük oranda yok olmasına neden

Medyada "merkez ve çevre işgücü" oluşumları görülebilir.

olacaktır. Bu sonuç hem gazeteciler için hem de gazetecilik için önemli nitelik kayıpları anlamına gelecektir. İşyerinden ve çalışma deneyiminden beslenen sendikal ve mesleki örgütlenmeler de bundan pay alacaktır. Tam bu noktada sendikaların ve meslek örgütlerinin sürecin emarelerini iyi okumaları, başta olası hak gasplarıyla mücadele olmak üzere her türlü ihtiyaca karşılık gelecek bir örgütlülük ve örgütlenme strateji geliştirmesi gereklidir.

Burada "Ankara Gazeteciliği" için özel bir parantez açmak zorunludur. Evde(n) çalışmanın, ifade edilmeye çalışılan etkileri en çok Ankara gazeteciliğine zarar verecektir. Ankara gazeteciliği; siyasal, ekonomik, mesleki ve işyeri uygulamaları gibi sebeplerle uzun yıllardır zaten içdiş edilmektedir. Bu süreçte ise Ankara bürolarının kapatılarak evde(n) çalışmaya tam uyumun sağlanması, biraz önce anılan Hürriyet ve Milliyet gazeteleriyle ilgili söylentide de görüldüğü gibi, istenebilir. Böylesi bir yapılanma Ankara temsilciliklerinin "irtibat büroları", temsilcilerin "irtibat şefleri", gazetecilerin "irtibat kişileri" haline gelmesine neden olabilir. Bu durum bir yandan gazetecilik mesleğinin daha da değer/saygı kaybetmesine bir yandan halkın haber alma hakkının bir engelle daha karşılaşmasına bir yandan da gazetecilerin özlük haklarının gaspına yol açabilir.

Gazetecilik alanındaki bu dönüşümlerle birlikte hukuki bazı düzenlemeler de kendini zorunluluk olarak gösterecektir. Başta Basın İş Kanununda var olan çalışan lehine hükümlerin en azından törpülenmesi, çeşitli şekillerde işverenlerin talebi olarak gündeme getirilecektir. Bunun yanı sıra, internet alanını kapsayacak bir değişiklik ihtiyacı da ilgili kanunlar için düşünülecektir. İnternette yayın yapan haber kuruluşlarında çalışan gazetecilerin, sendikaların ve kimi meslek örgütlerinin uzun yıllardır talep ettiği ve hem kurumların hem de gazetecilerin kapsam içine alınmasını öngören değişikliklerin, sermayenin isteği ve ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde yapılandırılacağını ve gerçekleşeceğini göreceğiz.

Özetle, gazetecilik alanı yapısal bir dönüşümün içine girmiş görünüyor. Sermayenin gerek siyasal gerek ekonomik gerek meslekle ilgili uzun süredir biriken ihtiyaçları, pandemi döneminin ona sağladığı imkanların da yardımıyla giderilecek olabilir. Bu süreç gazeteciler için yeni altyapı düzenlemelerini, çalışma koşullarını ve kişisel deneyimleri de beraberinde getirecektir. Yapılması gereken ise gerek büro içinde gerek büro dışında kurulan ve kurulacak olan meslektaş dayanışması ile sendikal ve mesleki örgütlenmenin, bu yeni koşul, ihtiyaç ve taleplere uygun olarak geliştirilmesidir.

Sermayenin ihtiyaç ve talepleriyle ilgili tüm yasalarda düzenlemelere gidilebilir.

En çok "Ankara Gazeteciliği" etkilenecektir. Ankara temsilcilikleri "irtibat bürosu" haline getirilebilir.

Mesleki dayanışma, artırılmalı, örgütlülük ve mücadele gündemleri gözden geçirilmelidir.

*

Bu metin,

haksız ve hukuksuz şekilde uzun süreler boyunca ücretsiz çalıştırılan, buna rağmen mesleğine olan inancını hiç yitirmeyen, öğrencilik yıllarında başladığı gazeteciliğe devam edebilmek için büyük özverilerde bulunan, mesleğinde oldukça başarılı olan, hocası olmakla gurur duyduğum, 15 Mart 2020 günü geçirdiği kalp krizi sonucu henüz 26 yaşındayken kaybettiğimiz Gazeteci **Merve Güleç**'in anısına adanmıştır.

